

Droner i Karabakh

Begrepet luftherredømme har fått et nytt innhold. Droner gav aserbajdsjanske styrker en stor fordel. 10 innsikter fra slagmarken. Hva en omkamp i Kaukasus sier om fremtidens kriger.

Av Asle Toje

134 stridsvogner tapt, over hundre artillerienheter og 3439 døde soldater. Armenia tapte to-ukerskrigen i Nagorno-Karabakh (27.09.2020–10.11.2020). Tidligere forsøk på gjen-erobring var blitt avvist uten større vansker. Nå var det armenerne som tok tap i skala 3:1. Angripende part taper ofte mest i møte med en befestet forsvarer. Hva hadde endret seg? Droner.

På YouTube kan vi se en tyrkisk drone ødelegge et russisk luftvern i Libya, og hvordan det russiske luftvernssystemet S-300 led samme skjebne i Nagorno-Karabakh.

I 2020 så vi ubemannede droner nedkjempe de bakkebaserte luftvernssystemene som var ment å nøytralisere dem, noe som i sin tur banet vei for angrep på sårbare tropper. Libya, Nagorno-Karabakh og Syria viser konsekvensene av å tape luftherredømmet i form av høye tapstall. Denne utviklingen var ventet. Mer interessant er det å spørre seg om hva, helt spesifikt, vi kan lære fra bruk av droner på slagmarken? I så måte er Nagorno-Karabakh like lærerik som hva den spanske borgerkrigen (1936–1939) var for bruk av luftmakt. Ti innsikter peker seg ut:

1. Luftvern slått ut

Bruken av luft-til-bakke presisjonsangrep for systematisk å desimere armensk luftvern bekrefter viktigheten av utplasserte forhåndslagre av mobile bakke-til-luft-forsvarmissiler, integrert med overvåking, målutvelgelse og rekognosering. Amerikanske prioriteringer tyder på at dette arsenalet vil inkludere «anti-drone-droner» som infanteriet bærer med seg, og som tar av vertikalt. Kvantitet har sin egen kvalitet i denne sammenheng.

Armenia hadde den mest avanserte dronen, russiske Orlan-10. Allikevel vant Aserbajdsjan luftherredømme fordi de kraftsamlet droner for å maksimere effekten av infanteri og artilleri. Dette er en utfordring for militærmakter som Norge. Det vil ofte skorte på politisk vilje til å anskaffe og utplassere et tilstrekkelig antall i fredstid. Den åpenbare faren for Norge er at bakke-til-luft-kapasiteter simpelthen vil bli brukt opp i konfliktens første timer.

2. Droneoperatører kan leies

Erfarne droneoperatører er en viktig ressurs som må utvikles eller innleies. Fakta er omstridt, men kilder hevder at Aserbajdsjan ikke styrte sine egne droner. Dette er en kompliserende faktor, siden stater ikke bare selger droner, de leier også ut operatører. Dette skapte en bratt læringskurve for armenerne, som ikke nøyte godt av motpartens utprøving og manglende erfaring som skal ha gjort Saudi-Arabias bruk av droner i Jemen langt mindre effektiv enn hva vi var vitne til i Nagorno-Karabakh. Dette er en ny form for fronttjeneste. Som den amerikanske generalmajor James Poss understreker: «Alle får bli hjemme og pendle 6000 miles ved å gå inn i en mobil kommandosentral.»

3. Desentralisert kommando viktig

Det er klokt å etablere et desentralisert system som gjør det vanskelig å ramme dronepiloter. Forsvarets naturlige impuls til å samlokalisere denne ressursen i en fjellhall er feilslått. Umerkede varevogner er å foretrekke.

Droner muliggjør bruk av luftmakt. Tyrkia utplasserte flere F-16 i Aserbajdsjan i oktober 2020 som avskrekking. Disse avskrekket armenske jagerfly fra å dra på dronejakt. Armenia kjøpte 8 nye russiske Su-30 multi-rollefly i 2020, men prøvde ikke engang å bruke dem, trolig fordi flyene er for kostbare til å brukes i antidrone-operasjoner. Norges F-35 er så kostbare, og så vanskelige å erstatte, at de trolig ikke vil settes i spill mot droner.

4. Panser gir fortsatt beskyttelse

Kampene ga ikke noe avgjørende bevis for at pansrede kjøretøyer ikke lenger har noen fremtid på slagmarken. Robert Bateman skriver i Foreign Policy at kampdroner bærer begrenset med panserbrytende ammunisjon, noe som betyr at stridsvogner enn så lenge gir noe beskyttelse. Bedre enn ikke-pansrede kjøretøy i det minste. Kavaleri er fremdeles påkrevd for å støtte infanteriet. Droner og spesialstyrker er ikke i stand til å holde territorium på annet enn kort sikt, ikke når det kommer til stykket.

5. Evne til elektronisk krigføring

Konflikten har også vist viktigheten av elektroniske krigføringsevner for å kunne forsvare mot både angreps- og overvåkningsdroner. Aserbajdsjan eliminerte Armenias spredte og lite mobile elektroniske kapasiteter i løpet av krigens første dager. Deretter opererte aserbajdsjanske droner for høyt for armensk taktisk luftvern og for lavt til å bli plukket opp av russiskproduserte S-300PT- og PS-serien, samt 9K37 Buk M1-luftvernet som vi kjenner fra våre nærområder. Disse systemene ble utviklet for å angripe jagerfly og sviktet i møte med små, sakteflyvende droner. Rapporter tyder på at armenerne kunne ha redusert dronenes effektivitet med mobile langtrekkende jammere som, ideelt sett, støttes av våpenstasjoner i et nettverk, for på den måten både å bekjempe droner med bærbar luftvern (MANPADS) og mer robust kampluftvern, som det norske Short Range Air Defence (SHORAD).

6. Cyber blinder luftvern

Selv om cyberoperasjoner ikke spilte noen stor rolle i denne konflikten, ventes cyberangrep å bli brukt til å blinde luftvernsystemer i begynnelsen av en fremtidig høyintensiv konflikt. Cyber og droner muliggjør bruk av andre kapasiteter. I tiårene fremover vil militæret som best vet å integrere eldre systemer med nye teknologier, ha fordelene i høyintensiv strid. Ulike land eksperimenterer med ulike doktriner. I likhet med all militær teknologi utprøves dette mest effektivt i felt. Det er fristende å se på droner som «et verktøy i verktøykassa», snarere enn som en transformerende teknologi. Droner er i dag umistelige, de er kapasiteter som avgjør om andre kapasiteter kan brukes. Deres relevans vil bare vokse.

7. Luftvern i mange «lag» nødvendig

Nagorno-Karabakh-konflikten viste både viktigheten av å beskytte kommando og kontroll (K2) og konsekvensene av å unnlate å ta slike forholdsregler. Manøverkrigføring umuliggjøres når infanteri mangler kavaleristøtte, og artilleriet mangler beskyttelse. Russland integrerer nå Orlan-10-droner med 152 mm-artilleriet. Armenias høye tapstall under en motoffensiv i de første dagene av konflikten kom som direkte følge av at Aserbajdsjan lyktes i å ødelegge over et dusin bakke-til-luft-missilsystemer. Oppgradert luftvern kan, i teorien, tilby delvis beskyttelse om dette er integrert i et bredere sensornettverk, og styrket med langdistanseluftvern. Men dette er et potensial, i motsetning til den beviselige effekten av kampområder. Denne trenden ventes å bli forsterket når statisk forsvar ytterligere utfordres av dronesvermer som har som mål å overvelde.

8. Droner lammer forsyningskjeden

Den høye slitasjegraden for materiell i en konflikt skaper et behov for «bruk-og-kast»-våpen som er mobile og krever lite vedlikehold. I moderne konvensjonell krigføring vil høy intensitet i første fase medføre eksepsjonelt høy slitasje. For eksempel antyder en foreløpig analyse at armenske stridskrefter var for trege til å innse at droners mest ødeleggende potensial ligger i å hindre forsyning og logistikk. Armenerne ble dessuten påført unødvendig store tap ved å klumpe materiell sammen. I moderne konflikt vil desentraliserte forhåndslagre være svært viktige all den tid droners mest ødeleggende potensial ligger i å hindre motpartens mobilisering, og hindre at kapasiteter i det hele tatt når frem til frontlinjen. Ubeskyttede tropper er ikke bare utsatte, de er veien til nederlag. Høye tapstall svekket armensk kampvilje til de nådde et punkt der de både led mest og måtte søke fred.

9. Informasjon en del av krigen

Vi ser hvordan konflikten viser realiteten i informasjonskrigføring. Begge sider brukte betydelige ressurser på informasjonskrigføring. Det handlet mest om å anklage motparten for krigsforbrytelser, i håp om å vinne internasjonal støtte. Sosiale medier er den sentrale arenaen for informasjonskrigføring for å fremme såkalte hashtag-narrativ, både i forhold til hvem vinner og opinionsvridende for-tellinger. Det er verdt å merke seg at enkelte av disse fortellingene synes å være forberedt før første skudd ble avfyrt. Det er også verdt å merke seg hvor lite det hadde å si for utfallet. Troverdige armenske anklager om bruk av ulovlige våpen, som klase-bomber og hvit fosfor, mobiliserte ikke internasjonal opinion på noen måte som gagnet armenernes sak. Det hadde å gjøre med at Armenia fikk sine handlingsalternativer innskrenket som førte til at de valgte å angripe befolkningssentra med ballistiske missiler. Det er viktigere å vinne krigen enn fortellingen om krigen.

10. Erobre land er viktig

Under opptakten til krigen, i februar 2020, viste det aserbajdsjanske militæret kapasitet for dronekrigføring, men ødelagt materiell ble ikke omsatt i erobret territorium på grunn av manglende støvler på bakken. Dette endret seg i oktober da det aserbajdsjanske militæret målrettet erobret kritiske posisjoner. Dette bekrefter igjen at konvensjonelle militære målsetninger fremdeles er å erobre, passivisere og holde territorium. Droner er katalysatorer for konvensjonelle militære operasjoner. Denne siste og kanskje viktigste lærdommen fra Nagorno-Karabakh: At ubeskyttede tropper er ikke bare irrelevante, de er veien til nederlag. Høye tapstall svekket armensk kampvilje til punktet der de både tapte og måtte tigge om fred. Dette er igjen den største faren for det norske forsvaret som setter sin lit til mottiltak som vil overveldes når droner kraftsamles.